

חודש הספר בבית הספר

מאת יונה אילת

לפני הילדים את הרעיון ואת המטרה העומדת מאחוריו. תלמידי כיתה ז' הכי־נו מעין קטלוג מנומק ובו חוות דעתם של ילדים על ספרים וטיבם. הילדים כתבו "על ספרים שאהבנו", וכדבריהם, "כדי שתכירו ספרים חדשים ואת מחבריהם שאנו נהנינו מהם וחשבנו שגם אתם תהנו...". הכנת "הקטלוג" התבצעה במסגרת "שעת הספרייה" ונמשכה כמעט שנת לימודים תמימה. העבודה נעשתה בקבוצות. המשימה בוצעה בארבעה שלבים:

שלב א' — קריאת ספרים (הספרים נבחרו על-פי נושאים או סופרים).

שלב ב' — הערכה ומיון: רשימת הספרים שמצאו חן בעיניהם וספרים שלדעת התלמידים ימצאו חן בעיני הילדים הצעירים יותר.

שלב ג' — בחירת השיטה והדרך בה יועלו הדברים בכתב כשהמטרה היא לעורר את סקרנותם של הילדים לקרוא את הספר המוצע.

מתוך הכרה בחשיבותה של הקריאה בכיתת-הספר והצורך בעידודה הוחלט בכיתת-ספרנו* על "חודש הספר" כשהמטרה היא לעורר ולהגביר את המוטיבציה לקריאה חפשית. אחת הדרכים לכך — הלם בשפע, היינו הפגשת הילד עם מספר רב של קוראים ומספר רב של ספרים כשכל הסביבה הקרובה תומכת ומסייעת. מחנכים הנוקטים לפרויקטים, או למבצעים שמוגבלים בזמן, יודעים היטב שהפנמת הערך שרוצים להקנות במבצע הוא תהליך שלא ניתן להגבילו בזמן מוגדר. לכן, יש לראות את הפעילויות ואת ההתרחשויות בזמן המבצע רק כראשיתו של תהליך להשגת המטרה שלשמה קם הפרויקט. כך ראינו גם אנו את "חודש הספר".

בחלק מן הכיתות החלו פעולות ההכנה זמן רב קודם המבצע. כבר בשנה שחלפה, במסגרת עבודתי בספרייה, העלינו

* בית-הספר הממלכתי ע"ש אגרון בירושלים.

שלב ד' — כתיבה שכללה :

- 1) פרטים על הספר
- 2) פרטים על הסופר
- 3) תוכנו של הספר בקצרה
- 4) קטעים ורשימות שעשויים לעורר את הרצון לקרוא את הספר..

בכל השלבים עסקה הכיתה כולה, ב' מיון החומר ובעריכתו עסקו חברי המ' ערכת המורחבת בת 13 תלמידים. המ' ערכת המצומצמת עסקה בשכתוב החומר ובהכנתו להדפסה. קבוצה נוספת של תל' מיידים הוסיפה איורים. בעריכת החומר הקפדנו (מחנכת הכיתה ואנוכי) שלא לשנות את רוח הדברים ולהשאיר נאמנים לכתיבה. גם בכיתות אחרות בחרו התל' מיידים בספרים האהובים עליהם ביותר לשם עימות בין טעמים הם לזה של תל' מידי הכיתה שהכינו את הקטלוג.

לקראת חודש הספר נבחרה ועדת מו' רים אשר העלתה רעיונות וגיבשה הצ' עות לפעילות בחודש זה. הוחלט לשים את הדגש בגורם החווייתי, להעמיד את רצונו ואת בחירתו של הילד במרכז הפ' עולה כשהמטרה היא קריאה לשמה לשם הנאה ; עידוד וגרויים לקריאה אך לא כפייה.

ואלה הצעות הוועדה :

- 1) יום פתיחת חודש הספר.
- 2) הקמת ספרייה כיתתית (כל ילד מביא לפחות ספר אחד האהוב עליו).
- 3) הכיתות הגבוהות תאמצנה את ה' כיתות הנמוכות.
- 4) הכנת פינה לפעילות יצירתית המ' יועדת לכל הגילים.
- 5) פינה לתערוכה מתחלפת.

6) החלפת ספרים בהפסקות ובזמן השיעור.

להלן כמה מן ההצעות שגובשו לאר' גון הכיתה ולפעילויות בה במשך חודש הספר :

— שעת קריאה אחת, לפחות, בכל יום בשיעורי של מחנך הכיתה.

— סידור הכיתה בצורה שונה למשך תקופה זו (ולו אך לשעת הקרי' אה).

— פינה להבעה בכתב ובציור שבה יבטא הילד את התרשמותו מן הספר המעניין, המשעמם, המצ' חיק, המותח, המעציב וכו'.

— פינת האיור — הצעות לאיור עטי' פות לספרים שאין בהם איורים, או הצעות לאיור אחר בספרים מאויירים.

— פינת ההמחזה — תלבושות ואבי' זרים שונים לבניית תפאורה ולהמ' חזת הסיפור או הדמויות.

— פנות נוספות — הצעות לשינוי הסיום של הסיפור, להמשך הסי' פור, לתשובות על השאלות שנת' עוררו בעקבות קריאת הספר.

— בכל כיתה תהיה תיבה בה יובאו הצעות ורעיונות לפעילויות נוספות ובקשות של ילדים לספרים שהיו רוצים לקרוא.

— בסיום החודש ירוכזו החיבורים והציורים בספר הכיתה.

אפשרויות נוספות להפעלה בכיתות — חלוקת הכיתה לקבוצות, כשכל קבוצה תבחר לעסוק בנושא מסוים או בסיפור ; או שהכיתה כולה תבחר בסוג ספרותי מסוים או בסופר.

בכיתות הגבוהות, נוסף לנאמר לעיל,

יש אפשרות לבחור בספרים הקשורים לנושאים הנלמדים בהן כגון; שנת ה־30 למדינה; או להשוות בין סיפור היסטורי לבין האינפורמציה הניתנת בספרי ההסטוריה.

ההכנות לקראת יום הפתיחה

לשם יצירת אוירה מתאימה הוקמו בבית־הספר מספר פינות. בהכנתן נטלו חלק התלמידים ומחנכיהם והם הסתייעו במורים לציור ולמלאכה.

על לוח גדול בכניסה הוקמה תערוכה של ספרים הממויינים לפי סוגים ומלווים בכרזות. כן נרשמו התחלות של סיפורים. על לוח אחר תחת הכותרת "ונחמד העץ להשכיל" הומחש בצורה פלאסטית עץ כשכל ענף מציין סוג ספרותי — ספרי מדע, ספרי זמיון, אגדות, ספרי הרפתקאות וכו'.

הוקמה פינה להבעה יצירתית — מטרתה להפעיל את תלמידי הכיתות במשך חודש הספר. השם שניתן לפינה היה "בואו נשבור את הראש". הפינה הוכנה ע"י המורות וקבוצת תלמידים מכיתה ח' שהיו אחראים להפעלתה.

המשימות היו:

"תמונות מוזרות" — חבר סיפור לתמונה או תן כותרת.

"רכבת סיפורים" — כתוב סיפור לסדרת תמונות ברצף.

"התחלות של סיפורים" — כתוב המפתח לסיפור.

"טלויזיה" — תלמידי כל כיתה קיבלו סיפור או שיר והוטל עליהם להוסיף איורים, או לחבר סיפור או שיר ולאיירו. "כובע הרעיונות" — הצעות לשמות, לכותרות ולרעיונות נוספים.

המשימות נשאו אופי תחרותי. הוחלט שהשם, הסיפור והאיור המוצלח ביותר יוצגו לפני תלמידי הכיתות האחרות. כן הוחלט שהסיפורים יצורפו לספר בגודל של ניר בריסטול.

בחוגים לדרמה של תלמידי הכיתות הגבוהות ושל תלמידי הכיתות הנמוכות, החלו בחיפוש אחר ספרים מתאימים לחטיבות השונות ובהכנות להמחזתם. ילדי כיתות ז' ח' קראו גם ספרים באנגלית והתכוונו להמחזים לפני תלמידי הכיתות הגבוהות.

תיאור הפעילויות בחודש הספר

יום הפתיחה: היום החל בחלוקתו של "הקטלוג" בכיתות. לאחר מכן התקיימו כנסים חטיבתיים כשבכל אחד הופיעו תלמידי החוג לדרמה והמחזיון קטעים מתוך ספרים מומלצים, ביניהם קטעים באנגלית מתוך הספרות האנגלית. שאר היום הוקדש לקריאה. כל תלמידי בית־הספר קראו.

נוסף לפעילות שנעשתה בכל כיתה וכיתה במשך החודש, נפגשו תלמידי כל הכיתות עם סופרים.

הפגישות התקיימו בבית הסופר. ילדי כיתות ב'—ד' ביקרו בספריית בית־העם, בבית־דפוס ובכריכית "כתר".

במשך השבוע הראשון של החודש ביקרו תלמידי כל הכיתות בפינה "בואו נשבור את הראש" ונטלו חלק במשימות, בין היתר הציעו שמות לספר שירכז את חיבוריהם ואיוריהם. מבין ההצעות: "סיפורי אלף ילד וילד", "פרוספר" "קור למובוספר" "ספר לכולם לגדול ולקטן" ו"גוליספר" (הספר הגדול של הסיפורים הקטנים). השם שנבחר היה "גוליספר".

החטיבות, ביטאה כל כיתה, בדרכה של את התרשמותה מן הספרים שקראה. נוסף לכנסים החטיבתיים עברה קבוצת ילדים וקראה מבחר מפרי עטם מתוך 'גוסיספר' ומתוך היצירות שכתבו למדור "הטלויזיה". מספר כיתות אף ערכו, לר"גל סיום חודש הספר, מפגש עם הורים או מפגש עם הורים וסופר.

סיכום:

ההיענות של הילדים והמורים, שיתוף הפעולה ההדוק בינם לבין ההנהלה, ההתלהבות והעניין שגילו הילדים בכל הפעילויות שהתרחשו במשך חודש הספר, מוצאים את ביטויים בקטע שכתבה אחת התלמידות עם סיום חודש זה:

כל הימים, כל הימים
חולמת אני על כובע קסמים
כובע קטן מקושט נוצה,
אחבש אותו ואומר, למשל:
כובע, עשה שלא יגמר חודש הספר,
שנמשיך לקרוא סיפורים,
לראות הצגות ולהמשיך
אפילו, סתם כך.

את תרומתו של החודש הזה נוכל להעריך לכשנתרחק ממנו יותר. נותר לנו רק לקוות שאכן היה בו משום טיפוח הקריאה ועידודה ומספר הקוראים ילך ויגדל.

בשבוע השני של חודש הספר השתלבו קבוצות המאמצים מתלמידי כיתות ז' ח' בעבודתן של שאר הכיתות. הכיתה המאמצת התחלקה לשלוש קבוצות. כל קבוצה קיבלה על עצמה כיתה לאימוץ. המאמצים יחד עם מורת הכיתה החליטו על דרך השתלבותם בעבודת הכיתה. תלמידי קבוצה מאמצת מכיתה ח' מתארים את עבודתם בכיתה ד' ואלה דבריהם: "היינו קבוצה בת 6 ילדים שהתחלקה ל-3 תת-קבוצות. הגענו לכיתה בכל יום בשעה הקריאה. הנושא של קבוצתנו היה — מה המותח והמעניין בכל ספר. לקחנו לדוגמה את הספר "רובינזון קרוזו" קראנו עד מקום מסויים והילדים היו צריכים להמשיך לקרוא את הספר בעצמם. קראנו בכיתה גם את הספרים "הב"כור לבית אבי" ו"שרה גיבורת נילי". הי"לדים חיברו סיפורים שונים והציגו אותם. החלטנו להכין עם הילדים מחזה על ספרים מסויימים ולהציגם בפנטומימה לפני שאר ילדי הכיתה. לקראת הפגישה עם דבורה עומר הכננו יחד עם הילדים שאלות. הפגישה עם הסופרת היתה מעניינת מאד גם לילדים וגם לנו. לסיכום עשינו מעין מסיבת פרידה, חיברנו להם שיר ("המאמצים") הצגנו הצגות וגם הם חיברו שירים והצגות על חודש הספר".

הסיום — ביום הסיום, במסגרת כנס